

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Кафедра фехтування, боксу та національних одноборств

Семеряк З. С.

КЛАСИФІКАЦІЯ ПРИЙОМІВ І БОЙОВИХ ДІЙ ФЕХТУВАЛЬНИКІВ.
ТЕРМІНОЛОГІЯ ФЕХТУВАННЯ

Лекція з навчальної дисципліни

**„ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ОБРАНОГО ВИДУ СПОРТУ. СПОРТИВНО-
ПЕДАГОГІЧНЕ ВДОСКОНАЛЕННЯ”**

(спеціалізація – фехтування)

Для студентів спеціальності 017 Фізична культура і спорт

I курс

“ЗАТВЕРДЖЕНО”
на засіданні кафедри фехтування,
боксу та національних одноборств
„__” _____ 20__ р. протокол № __
Зав.каф _____ В.Бусол

Класифікація прийомів і бойових дій. Термінологія фехтування.

План

1. Визначення понять “технічний прийом” і “бойова дія”
2. Характеристика основних груп прийомів фехтування
3. Класифікація бойових дій
4. Термінологія фехтування

1. Визначення понять “технічний прийом” і “бойова дія”

У поєдинку фехтувальників техніка і тактика тісно взаємопов’язані, оскільки бойові завдання вирішуються в поєднанні намірів і дій. Однак представляти у загальній схемі, на підставі одного критерію як смислові, так і рухові компоненти бойової діяльності фехтувальників не представляється можливим. Тому умовно, для полегшення теоретичного аналізу засобів фехтування, доцільно поділити їх на технічні прийоми і бойові дії.

Технічні прийоми – це спеціалізовані положення і рухи фехтувальників, які мають характерну рухову структуру і взяті поза тактичною ситуацією. Прийоми складають основу техніки фехтування і технічної підготовки фехтувальників.

В арсеналі технічних прийомів фехтувальників – основні положення і рухи, пересування, переміни позицій і з’єднань, уколи (удари), покази уколу (удару), батмани, захвати, відбиви. Технічні прийоми відрізняються просторовими, просторово-часовими, часовими, динамічними і ритмічними характеристиками (табл. 1).

Кожний з перерахованих прийомів може бути виконаним окремо, як поза контактом з суперником, так і в процесі взаємодії з ним. Певні поєднання прийомів складають більш складні прийоми атак, захистів і відповідей, зустрічних дій тощо.

Бойові дії - це спеціалізовані рухи (прийоми) фехтувальників, які застосовуються для вирішення тактичних завдань в окремій сутичці. В процесі бойової сутички можливі різні поєднання спеціалізованих положень та рухів

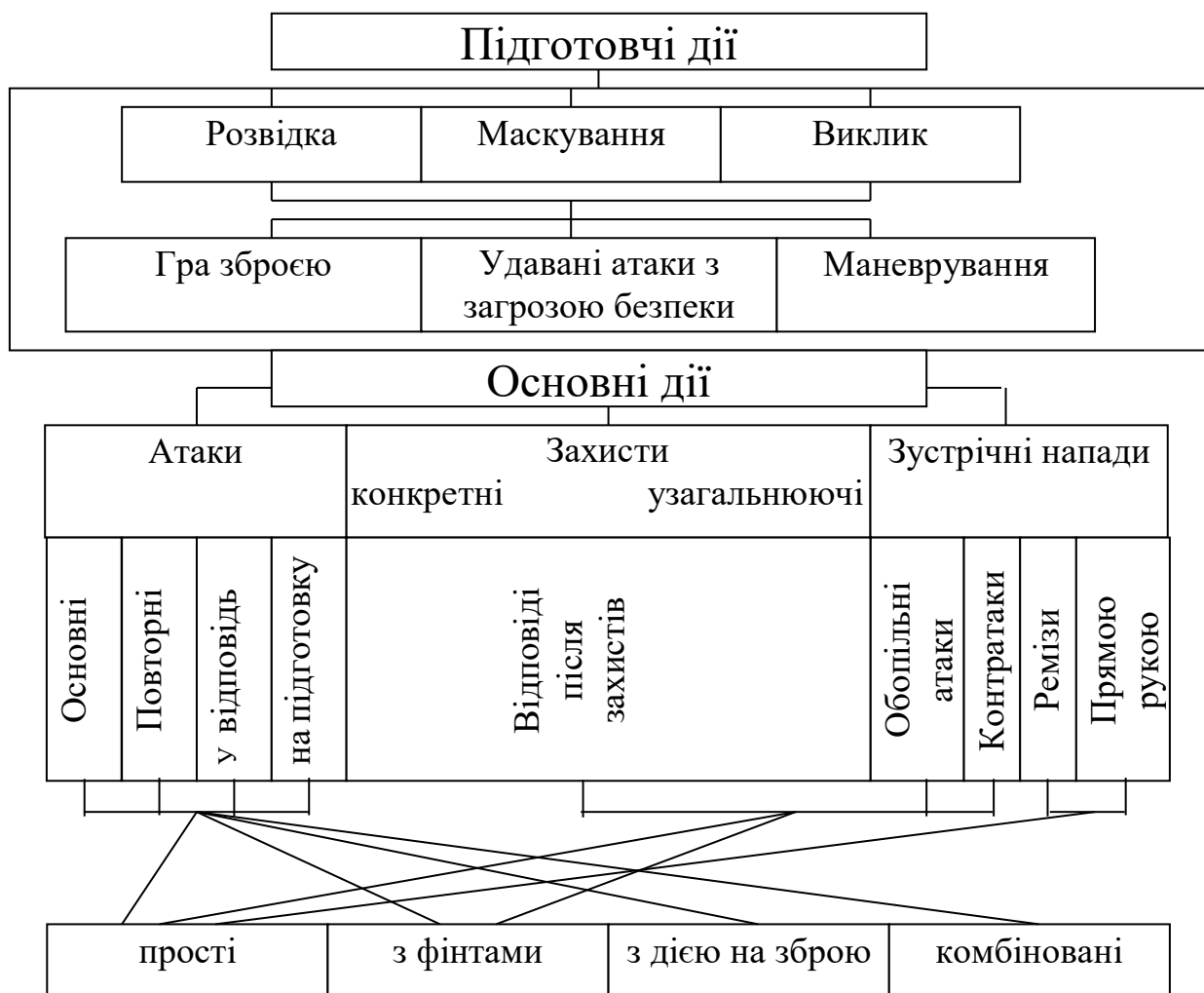
(прийомів), а також тактичних завдань (намірів), які реалізуються у різновидах бойових дій.

Тактика підготовки і застосування дій має певну багатомірність. Фехтувальники змагаються, протиставляючи один одному:

- ініціативу початку атак,
- використання простору для пересувань і часу на підготовку дій,
- різновиди дистанцій і положень зброї,
- адекватність вибору дій.

Таблиця 1.

Класифікація бойових дій

На підставі врахування факторів, які впливають на хід підготовки та застосування дій, визначені тактичні характеристики єдиноборства фехтувальників (Д.А. Тишлер, 1997):

- наступальні та оборонні;
- маневрові та позиційні;
- швидкоплинні та очікувальні.

Мають місце і особливості дій з різних дистанцій, з положень з опущеним клинком, який знаходиться у позиції або у русі, та інші.

2. Характеристика основних груп прийомів фехтування

Основу техніки фехтування складають прийоми – спеціалізовані положення і рухи, які відрізняються характерною руховою структурою і взятті поза тактичною ситуацією.

Основними групами прийомів фехтування є: основні положення і рухи зброєю; пересування; уколи; батмани, захвати, зав'язування; атаки; захисти і відповіді.

Розглянемо особливості техніки основних прийомів у фехтуванні на рапірах.

Основні положення і рухи. До даної групи прийомів відносяться: тримання зброї, стройова стійка, стройові вправи, вихідне положення перед боєм, салют, бойова стійка, позиції, з'єднання.

Тримання зброї може бути різним в залежності від форми рукоятки. Це стосується у першу чергу рапіри і шпаги, де використовуються в основному два види рукояток: гладка і типу “пістолет”.

Стройова стійка – положення фехтувальника в строю. Фехтувальник тримає зброю у неробочій руці, підхопивши клинок під гардою, великий палець накладається на край гарди. Зброя знаходиться біля стегна з нахилом, кінцем вниз-назад. При поворотах зброя піднімається до вертикального положення, щоб не заважати тому, хто стоїть збоку.

Вихідне положення перед боєм приймається за командою “У вихідне положення для фехтування – стати!”. Фехтувальник повертається на півоберта і приставляє ногу, яка стоїть попереду, так, щоб ступня була скерована вперед, а п’ятка дотикалась до ступні ноги, яка стоїть позаду, трохи ближче до п’ятки. Одночасно з початком повороту вільна рука бере зброю за рукоятку і разом з приставлянням ноги виносить її вперед в сторону суперника так, щоб кінець зброї знаходився на рівні коліна.

“Салют” виконується із вихідного положення на початку і в кінці бою, парних вправ, індивідуального уроку. За командою “Салют!” фехтувальник із вихідного положення піднімає руку зі зброєю до вертикального положення, зігнувши руку в лікті так, щоб гарда торкалась підборіддя. Потім рука зі зброєю витягується до вертикального положення в сторону суперника.

Бойова стійка – положення готовності фехтувальника до бою. Приймається із вихідного положення за командою “До бою!”. На рахунок “один” озброєна рука піднімається до горизонталі, на рахунок “два” нога, яка стоїть попереду, виставляється вперед на відстань приблизно півтори ступні, ноги згинаються в колінах так, щоб коліна звисали над пальцями ніг. Озброєна рука при цьому згинається так, щоб передпліччя і зброя знаходились у горизонтальному положенні, а лікоть був вільно опущеним і відходив від тулуба на 15-20 см. Неозброєна рука згинається і піднімається вверх так, щоб лікоть знаходився трохи нижче ліній плечей, кисть вільно опущена.

У бойовій стійці вага тіла рівномірно розподілена на обидві ноги, тулуб трохи розвернутий в сторону суперника.

Позиції і з’єднання. Позиція – це положення зброї і озброєної руки по відношенню до одного з секторів поверхні ураження фехтувальника. У фехтуванні на рапірах і шпагах існує 9 позицій, а у шаблістів – 6 позицій. Основними для рапіристів і шпажистів є 4, 6, 7, 8 позиції, а для шаблістів – 3, 4, 5.

З’єднання – це дотик линків в одній з позицій. З’єднання мають ті цифрові позначення, в позиціях яких вони знаходяться. З’єднання можуть бути нейтральними і закритими.

Пересування. До даної групи прийомів відносяться: кроки вперед і назад, схресні кроки вперед і назад, стрибки вперед і назад, скачок-випад (тріскачка), випад, закривання з випаду вперед і назад, ухили, “стріла”.

Крок вперед виконується переміщенням ноги, яка стоїть попереду, вперед приблизно на довжину ступні і підставленням ноги, яка стоїть позаду, у положення бойової стійки.

Крок назад починається з плавного відштовхування ноги, яка стоїть попереду, і одночасного переміщення ноги, яка стоїть позаду назад на довжину ступні; потім нога, яка стоїть попереду, підставляється у положення бойової стійки.

Стрибок вперед виконується різким поштовхом ноги, яка стоїть позаду, з одночасним тяговим зусиллям ноги, яка стоїть попереду. Приземлення проходить спочатку на ногу, яка стоїть попереду (передню частину ступні), а потім підставляється нога, яка стоїть позаду.

Стрибок назад виконується у зворотному напрямку, дотримуючись такої ж ритмічної структури руху.

Схресний крок вперед виконується перестановкою ноги, яка стоїть позаду, схресним рухом вперед ноги, яка стоїть попереду, а нога яка стоїть попереду, після цього ставиться вперед у положення бойової стійки.

Схресний крок назад виконується перестановкою ноги, яка стоїть попереду, назад з проносом її позаду другої ноги, яка після цього ставиться назад у положення бойової стійки.

Випад виконується потужним поштовхом ногою, яка стоїть позаду, з одночасним маховим рухом ногою, яка стоїть попереду, і подальшим приземленням на п'ятку з перекатом на всю ступню. Одночасно з відштовхуванням на випад озброєна рука посилається в укол, а незброєна рука виконує швидке розгинання назад-вниз.

У кінцевому положенні випаду нога, яка стоїть позаду, повністю випрямлена з опорою на уся ступню. Нога, яка стоїть попереду, зігнута у колінному суглобі так, щоб проекція коліна знаходилась над носком ступні.

Закривання з випаду назад виконується потужним відштовхуванням ноги, яка стоїть попереду, з одночасним згинанням і відведенням ноги, яка стоїть позаду, назад у положення бойової стійки. Після відштовхування нога, яка стоїть попереду, займає положення бойової стійки, руки також займають своє положення у бойовій стійці.

Закривання з випаду вперед здійснюється переміщенням ноги, яка стоїть позаду, вперед у положення бойової стійки. Для полегшення виконання прийому тулуб необхідно подати трохи вперед.

Стрибок вперед-випад (тріскачка) розпочинається з відштовхування ногою, яка стоїть позаду, і одночасно маховим рухом гомілкою ноги, яка стоїть попереду, на стрибок, який ментально переходить в ударний рух ступнею в підлогу. У цей час нога, яка стоїть позаду, швидко пересуваючись вперед, поштовхово-ударним рухом, підтриманим маховим зусиллям ноги, яка стоїть попереду, розпочинає випад. Закінчення прийому проходить по схемі виконання випаду.

“Стріла” застосовується в атакуючих діях з дистанції більшої, ніж середня, але меншою, ніж дальня. Розпочинається рух відштовхуванням ногою, яка стоїть позаду, і ментально підтримуючим відштовхуванням ногою, яка стоїть попереду. Нога, яка стоїть позаду, відразу після відштовхування ривковим рухом стегна вперед-вгору виходить вперед ноги, яка стоїть попереду. У такому положенні фехтувальник наносить укол (удар). Приземлення проходить на ногу, яка стоїть позаду, після чого нога, яка стоїть попереду, переставляється вперед і рух закінчується кількома гальмівними кроками вперед і прийняттям бойової стійки.

Уколи виконуються трьома способами: прямо, переводом, переносом.

Уколи прямо можуть виконуватись без з'єднання, ковзанням по зброї суперника, з опозицією. Уколи без з'єднання виконуються в ситуаціях, коли зброя суперника не заважає нанесенню уколу, тобто сектор відкритий. Уколи з ковзанням виконуються найкоротшим шляхом зі збереженням з'єднання з клинком суперника. Уколи з опозицією виконуються з вираженим протиставленням сильної частини клинка клинку суперника при значному напруженні кисті і всієї озброєної руки.

Уколи з переводом виконуються під клинком зброї суперника, якщо він знаходиться у верхніх позиціях, або під клинком зброї, якщо він знаходиться у нижніх позиціях. Уколи з переводом – це уколи зі зміною фехтувальної лінії. Вони, як правило, виконуються з положення клинків у з’єднанні.

Уколи переносом виконуються швидким перекиданням свого клинка через вістря зброї суперника шляхом згинання озброєної руки у ліктьовому та лучезап’ястному суглобі на себе з наступним “вкиданням” уколу у відкритий сектор. Амплітуда і час переносу повинні бути мінімальними.

Через технічну складність навчання уколам з переносом доцільно проводити після засвоєння техніки уколів прямо і з переводом.

Батмани, захвати, натиски, зав’язування.

Батман – ударна дія на зброю суперника з метою виведення її з лінії уколу. Бувають прямі, напівколові, колові, прохідні. За тактичною суттю – дійсні (правдиві) і неправдиві. Дійсні батмани передбачають виведення зброї суперника з лінії уколу з метою нанесення уколу у відкриту лінію. Неправдиві батмани виконуються, як правило, з метою виклику захисної реакції у суперника або контратаки. Вони можуть також використовуватися як засоби розвідки, маскування.

Захват – тривала силова дія зброєю на зброю суперника з метою виведення її з лінії уколу, яка виконується з одночасним входом в з’єднання. Захвати за технікою виконання бувають прямі, напівколові, колові. За тактичною суттю, як і батмани, бувають дійсні (правдиві) і неправдиві.

Натиски – короткочасна дія на зброю суперника в положеннях коли клинки знаходяться в з’єднанні. Як батмани і захвати, натиски за тактичною суттю можуть бути дійсні (правдиві) і неправдиві.

Зав’язування – силова дія на зброю суперника з метою виведення її з лінії уколу з одночасним переміщенням в іншу позицію (напівколове зав’язування) або у ту ж позицію (колове зав’язування). Зав’язування виконуються після взяття з’єднання і є по суті різновидом захвата.

Атаки: прості, з фінтами, з дією на зброю, комбіновані.

Прості атаки виконуються в один фехтувальний темп. Вони бувають трьох різновидів: прямо, переводом, переносом.

Атаки з фінтами (з одним або кількома) відносяться до складних атак і виконуються у два і більше фехтувальних темпів (дій зброєю).

Атаки з дією на зброю відносяться до складних атак і виконуються в два і більше фехтувальних темпів (дій зброєю). Діями на зброю можуть бути: батмани, захвати, зав'язування, натиски. Дії на зброю бувають правдиві і неправдиві.

Комбіновані атаки – складні атаки, які включають в себе дію на зброю, один або декілька фінтів і укол. По кількості дій (фехтувальних темпів) це трьох і більше темпова атака. Існують три варіанти ритмоструктури комбінованих атак.

Захисти: прості, складні, прямі, напівколові, колові. Існує 9 захистів зброєю. Кінцеве положення зброї у захисті відповідає певній позиції. По характеру дії на клинок атакуючого суперника захисти можуть виконуватись відведенням, підставкою, відбивом (ударом), уступаючи. Складні захисти – це поєднання кількох простих захистів. Складні захисти виконуються проти складних атак у два і більше фехтувальних темпів (дій).

3. Класифікація бойових дій

Усі бойові дії фехтувальників діляться на дві групи – підготовчі та основні.

Підготовчі дії – це розвідка, маскування, виклики. Їх головне завдання – підготовка умов для ефективного виконання основних дій. Руховим втіленням підготовчих дій є: гра зброєю, неправдиві напади і захисти, маневрування.

Розвідка передбачає отримання інформації про суперника. Інформація може включати: бойові наміри суперника, його технічні можливості, психічний стан, особливості тактики, характер реагувань на різноманітні дії.

Маскування ставить за мету створення у суперника помилкової уяви про свій психічний і фізичний стан, техніко-тактичну підготовленість, а головне про бойові наміри і дії.

Виклики – це дії, за допомогою яких ми примушуємо суперника виконувати бажані і передбачувані для нас дії з метою подальшої протидії їм і успішного завершення сутички.

Основні дії – це дії нападу, оборони, зустрічні напади. До дій нападу відносяться атаки: основні, повторні, у відповідь, на підготовку.

Атака основна – атака, з якої починається бойова сутичка.

Атака повторна – атака, яка виконується на суперника, який захистився, але не відповідає, розірвав дистанцію або ухилився.

Атака у відповідь – атака, яка виконується на суперника, який відступає після невдалої атаки.

Атака на підготовку – атака, яка виконується на суперника, який наближується з метою переходу в атаку.

Дії оборони виконуються з метою уникнення уколу від атакуючого суперника. Оборона може бути активною і пасивною.

До дій активної оборони відносяться захисти зброєю і відповіді. Захисти зброєю, у свою чергу поділяються на конкретні і узагальнюючі.

До дій пасивної оборони відносяться: розрив дистанції бою або активне зближення з метою уникнення уколу, різноманітні ухили, присідання тощо.

Конкретні захисти – це захисти зброєю від уколів у певний сектор поверхні ураження.

Узагальнюючі захисти – це захисти – це захисти зброєю з перекриванням декількох секторів поверхні ураження.

Зустрічні напади – протидії супернику при взаємних спробах нанести укол. До зустрічних нападів відносяться: контратаки, ремізи, пряма рука.

Контратака – напад на суперника з метою випередження розпочатої ним атаки або уникнення уколу за допомогою опозиції, ухилу.

Реміз – повторний укол, який виконується після першої невдалої спроби нанести укол (в атаці або у відповіді).

Пряма рука – напад на атакуючого суперника з метою використати тактичну правоту, уникнувши при цьому зіткнення з його зброєю.

4. Термінологія фехтування

Термінологія фехтування тісно пов'язана з класифікацією. Вона дозволяє спортсменам, тренерам, суддям більш ефективно спілкуватися і взаємодіяти у процесі тренувань і змагань, а також повноцінно використовувати спеціальною літературою.

Термінологія вітчизняного фехтування охоплює найважливіші положення єдиноборства на усіх видах зброї. В основі термінології лежить українська мова. Тим не менше, має місце і деяке поєднання з французькими термінами, оскільки офіційною мовою Міжнародної федерації фехтування і суддівства міжнародних змагань є французька.

Усю сукупність термінів фехтування доцільно поділити на такі групи:

- загальні терміни;
- технічні терміни;
- тактичні терміни;
- суддівські терміни.

Загальні терміни

Фехтування – вид спорту, в основі якого лежить поєдинок на холодній спортивній зброї, регламентований правилами змагань.

Фехтувальна зброя – рапіри, шаблі, шпаги, які складаються з клинка, гарди, рукоятки.

Фехтувальний прийом – спеціалізоване положення або рух, які мають свою рухову структуру, але взяті поза тактичною ситуацією бою.

Фехтувальна (бойова) дія – один або сукупність прийомів, які використовуються в бою.

Фехтувальний темп – тривалість виконання однієї простої дії.

Фехтувальна доріжка – металічний настил (струмопровідний) для проведення поєдинків фехтувальників.

Поверхня ураження – визначені правилами змагань частини тіла фехтувальників, нанесені уколи (удари) в які вважаються дійсними.

Електрофіксатор – апарат для суддівства боїв, який фіксує уколи і удари у фехтуванні на рапірах, шаблях, шпагах.

Технічні терміни

Бойова стійка – найбільш доцільне положення тіла фехтувальника для проведення бою.

Укол – певної сили дотик вістря клинка до поверхні ураження, який фіксується електрофіксатором.

Атака – активна і безперервна дія зброєю з метою нанесення уколу (удару). Бувають прості і складні.

Захист – активні рухи зброєю від уколів суперника.

Відповідь – укол (удар), який виконується відразу після захисту.

Фінт – погрози нанесення уколу (удару) з метою виклику у суперника захисних або контратакуючих дій.

Реміз – повторний укол (удар).

Ухил – рух тілом з метою уникнення уколу (удару).

Дистанція – відстань між фехтувальниками у бою (ближня, середня, дальня).

Фехтувальна лінія – умовні сторони простору, які по відношенню до клинка суперник називаються: зовнішня, внутрішня, верхня, нижня.

Тактичні терміни

Підготовчі дії – дії, які скеровані на підготовку основних дій (атакуючих, захисних, зустрічних).

Маневрування – пересування по полю бою.

Гра зброєю – різноманітні рухи зброєю, як з контактом, так і без контакту зі зброєю суперника.

Ближній бій – фрагмент поєдинку, в якому суперники можуть нанести укол (удар), діючи тільки зброєю.

Атака з затримкою – виконується з короткочасною зупинкою зброї по ходу виконання фінту або уколу (удару).

Бойова сутичка – окремий епізод бою, який складається з послідовних дій.

Обумовлені дії – попередньо задумані дії.

Експромтні дії – дії у неочікуваних ситуаціях.

Пряма рука – положення, в якому озброєна рука спортсмена випрямлена, а вістря клинка загрожує поверхні ураження.

Тактика – характер проведення поєдинку і сума способів обігрування, які застосовуються у бою.

Суддівські терміни і жести

Під час суддівства поєдинків старший суддя користується всією сукупністю термінів. Однак існують специфічні терміни, які використовуються для керування учасниками поєдинку. Це у першу чергу команди, які подаються спортсменам, а також терміни, які використовуються для визначення тактичної правоти і присудження уколів (ударів). Суддя користується також системою жестів.

“До бою!” – фехтувальники приймають бойову стійку на лінії початку бою.

“Готові?” – спортсмени повинні відповісти “так” або “ні”.

“Починайте!” – команда для початку бою.

“Стій!” – команда для зупинки бою. Подається у випадку нанесення уколу (удару), при зіткненнях, переходах меж поля бою, зміщення ліній тощо.

“Укол (удар) направо (наліво)” – укол (удар), який присуджується одному зі спортсменів.

“Укол (удар) недійсний” - нанесений не в поверхню ураження.

“Атака зліва (справа)” - визначення пріоритету атаки.

“Контратака виграна” – випередження атаки суперника на один фехтувальний темп.

“Кор-а-кор” – зіткнення фехтувальників, торкання один одного будь-якою частиною тіла.

“Попередження” – покарання за порушення правил змагань, дублюється демонстрацією жовтої картки.

“Штрафний укол” – покарання за порушення правил змагань, дублюється демонстрацією червоної картки.

“Укол (удар) не зараховується” – у сумнівних фразах, при двох сигналах електрофіксатора та в інших випадках, передбачених правилами змагань.

“Утримуюсь” – уколи (удари) не зараховуються. Команда подається, коли суддя сумнівається по фразі або по якості уколу (удару).

Рекомендована література

Основна:

1. Бріскін Ю. А. Готовність спортсмена до прийняття оптимального рішення в ситуації спортивного двобою / Ю. А. Бріскін. – Львів : Ніка-Плюс, 1997. – 114 с.
2. Бріскін Ю. Результативно-значущі техніко-тактичні дії фехтувальницьшпажисток різної кваліфікації / Юрій Бріскін, Зоряна Семеряк, Мар'ян Пітин // Фізична культура, спорт та здоров'я нації : зб. наук. пр. – Вінниця, 2014. – Вип. 18, т. 2. – С. 37 – 43.
3. Інноваційні засоби підготовки спортсменів у фехтуванні : монографія / Бріскін Ю. А., Задорожна О. Р., Пітин М. П. [та ін.]. – Львів : ЛДУФК, 2018. – 282 с.
4. Келлер В. С. Теоретико-методичні основи підготовки спортсменів / В. С. Келлер, В. М. Платонов. – Львів : Українська Спортивна Асоціація, 1992. – 269 с.
5. Келлер В. С. Деятельность спортсменов в вариативных конфликтных ситуациях : [монографія] / В. С. Келлер. – Киев : Здоров'я, 1977. – 184 с.
6. Келлер В. Тренировка фехтовальщиков / В. Келлер, Д. Тышлер. – Москва : Физкультура и спорт, 1972. – 181 с.
7. Семеряк З. С. Удосконалення техніко-тактичної підготовленості фехтувальницьшпажисток на етапі спеціалізованої базової підготовки : автореф.

дис. ... канд. наук з фіз. виховання та спорту : [спец.] 24.00.01 „Олімпійський і професійний спорт” / Семеряк Зоряна Степанівна ; Львів. держ. ун-т фізичної культури. – Львів, 2015.– 20 с.

8. Фехтование. Правила соревнований. – Москва : Терра. Спорт, 1999. – 160 с.
9. Фехтование : учеб. для ин-тов физ. культуры / Д. А. Тышлер, В. С. Келлер, В. А. Андриевский [и др.]. – Москва : Физкультура и спорт, 1978. – 240 с.

Допоміжна:

10. Брискин Ю. А. Структура и содержание теоретической подготовки фехтовальщиков / Брискин Ю.А., Питын М.П., Задорожная О.Р. // Физическое воспитание студентов. – 2013. – № 04. – С. 10–14.
11. Бріскін Ю. Диференціація техніко-тактичної підготовки фехтувальників на шпагах з урахуванням способів управління зброєю / Бріскін Юрій, Смирновський Сергій, Пітин Мар'ян // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2017. – № 2. – С. 27–31.
12. Бріскін Ю. Обґрунтування засобу теоретичної підготовки юних фехтувальників (на прикладі провідних фехтувальників України) / Бріскін Юрій, Пітин Мар'ян, Задорожна Ольга // Фізична культура, спорт та здоров'я нації : зб. наук. пр. – Вінниця, 2013. – Вип. 15. – С. 289–295.
13. Бріскін Ю. Обґрунтування програми диференціації техніко-тактичної підготовки фехтувальників на шпагах з урахуванням способів управління зброєю / Юрій Бріскін, Сергій Смирновський, Мар'ян Пітин // Вісник Прикарпатського університету. Серія: Фізична культура. – 2017. – Вип. 25/26. – С. 30–35.
14. Бріскін Ю. Техніко-тактичні дії фехтувальників-шпажистів високої кваліфікації в умовах змагальної діяльності / Бріскін Юрій, Смирновський Сергій, Семеряк Зоряна // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2014. – № 3. – С. 18 – 21.
15. Бусол В. А. Фехтування. Навчальна програма для ДЮСШ, СДЮШОР, ШВСМ. / Бусол В. А. – Київ, 2011. 43 с.
16. Задорожна О. Теоретична підготовка фехтувальників: стан та перспективи наукових досліджень / Задорожна Ольга // Спорт та сучасне суспільство : матеріали V відкритої студ. наук. конф. – Київ : Інтер-Сервіс, 2012. – С. 12-15.

17. Келлер В. С. Исследование деятельности спортсменов в вариативных конфликтных ситуациях : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : [спец.] 13.00.04 „Теория и методика физического воспитания и спортивной 15 тренировки” / Келлер Владимир Станиславович ; ГЦОЛИФК. – Москва, 1975. – 33 с.
18. Келлер В. С. Соревновательная деятельность в системе спортивной подготовки / В. С. Келлер // Современная система спортивной подготовки : сб. науч. тр. – Москва : СААМ, 1995. – С. 41–50.
19. Неолімпійський спорт : навч. посіб. для студ, вищ. навч. закл. фіз. виховання і спорту / Є. В. Імас, С. Ф. Матвеев, О. В. Борисова [та ін.]. – Київ : НУФВСУ, 2015. – 184 с.
20. Організаційно-економічні чинники ефективності змагань із фехтування / Бріскін Ю. А., Пітин М. П., Нерода Н. В., Ваулін О. І. // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : [зб. наук. пр.]. – Київ, 2014. – Вип. 11 (52). – С. 21–24.
21. Оцінювання психофізіологічних станів у спорті : монографія / Г. В. Коробейников, Є. Н. Приступа, Л. Г. Коробейнікова, Ю. А. Бріскін. – Львів : ЛДУФК, 2013. – 312 с.
22. Пристрій для технічної підготовки фехтувальників : патент 87020 Україна : МПК А63В 69/02 (2006.01) / Бріскін Ю. А., Пітин М. П., Задорожна О. Р., Смирновський С. Б. – № а201311306 ; заявл. 23.09.2013 ; опубл. 27.01.2014, Бюл. № 2.
23. Розвиток та становлення спортивних єдиноборств у програмах Ігор Олімпіад сучасності / Євген Приступа, Юрій Бріскін, Артур Палатний, Мар'ян Пітин // Фізична активність, здоров'я і спорт. – 2017. – № 1 (27). – С. 3–19.
24. Семеряк З. Порівняльна характеристика рівня розвитку психофізичних якостей фехтувальниць-шпажисток різної кваліфікації / Зоряна Семеряк, Юрій Бріскін, Мар'ян Пітин // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2015. – № 3. – С. 120 – 124.
25. Семеряк З. Засоби вдосконалення техніко-тактичної підготовленості фехтувальниць-шпажисток з використанням авторського тренажерного пристрою /

Семеряк З., Бріскін Ю., Пітин М. // Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : [зб. наук. пр.]. – Київ, 2013. – Вип. 10 (37). – С. 111–117.

26. Семеряк З. Техніко-тактична підготовка фехтувальників на шпагах: стан та перспективи досліджень / Зоряна Семеряк, Сергій Смирновський // Молода спортивна наука України : зб. наук. праць з галузі фіз. виховання, спорту і здоров'я людини. – Львів, 2013. – Вип. 17, т. 1. – С. 239–244.

27. Смирновський С. Б. Актуальні питання техніко-тактичної підготовки фехтувальників / Смирновський С. Б., Семеряк З. С., Бріскін Ю. А. // Психологічні, педагогічні та медико-біологічні аспекти фізичного виховання : матеріали IV Міжнар. електрон. наук.-практ. конф. – Одеса, 2013. – С. 35 – 37.

28. Тренажерні засоби в удосконаленні підготовленості спортсменів у фехтуванні / Бріскін Ю. А., Пітин М. П., Семеряк З. С., Задорожна О. Р., Смирновський С. Б. // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. – Чернігів, 2014. – Вип. 118, т. 2. – С. 30 – 34.

29. Тышлер Д. А. Спортивное фехтование : учебник для ВУЗов физ. культуры. – Москва : ФОН, 1997. – 389 с.

30. Характеристика комерційних змагань у фехтуванні / Юрій Бріскін, Мар'ян Пітин, Неоніла Нерода, Олександр Ваулін // Фізична культура, спорт та здоров'я нації : зб. наук. пр. – Вінниця, 2014. – Вип. 18, т. 1. – С. 356 – 361.

Інформаційні ресурси інтернет:

31. Improvement of technical and tactical training of qualified women epee fencers / Zoryana Semeryak, Yuriy Briskin, Ivan Karatnyk, Valeriy Melnyk, Viktoriya Pasichnyk, Maryan Pityn // Journal of Physical Education and Sport. –2017. – Suppl. 17, is. 4, art 216. – P. 2116–2122. – Access mode: <http://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/10693>

32. Improving technical preparedness of archers using directional development of their coordination skills on stage using the specialized basic training / Antonov Sergiy, BriskinYuriy, Perederiy Alina, Pityn Maryan, Khimenes Khrystyna, Zadorozhna Olha, Semeryak Zoryana, Svystelnyk Irina // Journal of Physical Education and Sport. – 2017. –

- Vol. 17, is. 1. – P. 262–268. – Access mode: <http://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/10576>
33. Pityn M. Features of theoretical training in combative sports / Pityn Maryan, Briskin Yuriy, Zadorozhna Olha // Journal of Physical Education and Sport. – 2013. – Vol. 13(2), art 32. – P. 195 –198. – Access mode: <http://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/10459>
34. Pityn M. Theoretical training in fencing: state and prospects of researches / Maryan Pityn, Yuriy Briskin, Olga Zadorozhna // Фізична активність, здоров'я і спорт. – 2012. – № 3. – С. 23 – 28. – Access mode: <http://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/10464>
35. Technical devices of improvement the technical, tactical and theoretical training of fencers / Briskin Yuriy, Pityn Maryan, Zadorozhna Olha, Smyrnovsky Serhiy, Semeryak Zoryana // Journal of physical education and sport. – 2014. – Vol. 14, is. 3. – P. 337–341. – Access mode: <http://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/10464>
36. Електронний каталог ЛДУФК – <http://3w.ldufk.edu.ua/book/index.php>